

HETILAP.

A zentai járás és környékének közlönye.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Schvarcz Sándor könyvkereskedése, hová a lap szellemi részét illető közlemények, előfizetések és hirdetések is küldendők.

Kéziratok nem adatnak vissza.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Egyes szám ára 5 kr.

Előfizetési díj:

Egész évre 2 frt. — Félévre 1 frt.

Hirdetési díjak: Egész oldal 16 — Fél oldal 8-50 Negyed oldal 4-50. — Bélyeg díj minden hirdetés után 30 kr.

Nyitlér potit sora 10 kr.

Zenta, 1889. ápr. 12.

Még egypár nap s városunk közügyeinek vezetése azon párt kezeibe lesz letéve, mely már 7 év óta a legszivósabb kitarással küzd a hatalomért.

A pártvezér diadalittasan tekinthet végig győzelmes táborán; most már a biztosság érzetével szóheti a pártban, a közgyűlési teremben, a sajtóban annyiszor lelkesen hangoztatott városboldogító terveit.

Egy oly tábor felett rendelkezik feltétlenül, mely a vak engedelmségre alapított fegyelem hatása alatt áll. A szigorú pártfegyelem meglazulásának lehetősége is teljesen ki van zárva, mert az értelmiség, az önkényuralom ezen veszedelmes ellensége, a közgyűlési teremből legkevesebb 3 évre ki van szorítva.

Most csak az a kérdés, hogy lehet-e sikerrel kormányozni egy oly párttal, mely vezérét minden tekintetben vakon követve, az önállóság és értelem legelemibb feltételeit is nélkülözi?

A történelem azt mondja: nem.

Egyesítse bár a képviselőtestület vezére magában az emberi szellem legfényesebb tehetségeit, legyen bár szíve eltelve a legnemesebb inteniókkal, a közjólét előmozdítására irányuló szilárd törekvésekkel: célt érni még sem fog; nem fog pedig azért, mert a történelem tanúsága szerint, a nép szeszélye, az uralmi féltékenység, a kaján irigység éppen akkor csavarja ki kezéből a kormánypálcát, midőn magát a hatalom polczán legbiztosabbnak érzi. Jó lesz tehát a városi képviselők vezérének megszívlelni azt, hogy az értelmiség mellőzésére, majdnem megvetésére alapított népszerűség sok esetben kegyetlenül megboszulja magát.

Avagy a közügyek hátránya nélkül mellőzhető-e teljesen az értelmiség egy oly testületben, melynek kebeléből 9 szakbizottságot kell választani? Annak a 3-4 értelmes embernek van-e ideje, türelme mind a 9 szakbizottságban igen gyakran felmerülő fáradságos s komoly körültekintést igénylő ügyek elintézésében résztvenni? Tisztán csak jóakarát nem elég ahhoz, hogy a pénzügyi-, építészeti-, iskolaszéki-, számvizsgáló-, ipariskolai-, közegészségügyi-, gymnasiumi-, tiszaszabályozási bizottságokban és a központi választmányban valaki

szakértelemmel, tehát sikeresen működ-hessék.

A hadvezér taktikája a terep minősége szerint változik. A politikai élet terén is a vezéri taktikának simulnia, alkalmazkodnia kell a körülményekhez. A függetlenségi párt vezérének taktikája jónak s célravezetőnek bizonyulhatott az országos képviselő-választásoknál; de ebből még nem következik az, hogy e taktika a városi közügyek terén is meghozza ohajtott gyümölcseit.

Az április 15-én megejtendő városi képviselő-választások előtt csak ennyit kívántunk a választó közönség tájékoztatására felemlíteni.

Nem akarunk senkit sem meggyőződésétől eltántorítani; tegyen kiki úgy, mint meggyőződése sugallja. A mi meggyőződésünk az, hogy az értelmiség kizárásával előmozdíthatni egy város közjólétét: hiu törekvés.

Az életpályákról.*)

Mai előadásomban a különböző életpályákkal s azoknak erkölcsi és közgazdasági jelentőségével szándékozom a t. közönséget megismertetni. De hogy ezt kellő sikerrel tehessem, mindenekelőtt azon fontos intézménnyel kell megismerkednünk, melyben összes emberi tevékenységünk végbe megy, melynek nemesak megélhetésünket, hanem haladásunkat, egész műveltségünket köszönhetjük. Ezen intézmény az emberi társaság, más szóval: társadalom.

Társadalmi élete a teremtett élő lények közt csak az embernek van, bár tagadhatatlan, hogy a méhek élete ehhez sokban hasonlít. Valamint az emberi társadalomban, úgy itt is meg van az egyeseknek állandó egyesülete egy közös célra, a munkára. De míg az embereket mindebben egy isteni szikra, az ész vezérli, a méheknél a társas egyesülés s ezen egyesülés céljának látszó munka a természetből ezen kis állatokba öntött cselekvési kényszernek, az ösztönnel eredménye. S hogy ez csakugyan így van, kitűnik abból, hogy az embernek észszerű, tehát öntudatos munkája a legmagasabb fokú műveltségre vezet, míg a méhek társadalmának haladásáról az emberi munkásságnak példányképpül szolgálható kitartó munka dacára sem lehet szó. E parányi lények áldásos munkájukat ma is csak úgy végzik, mint mikor a Teremtőnek alkotó kezéből kikerültek; munkájuk útján a haladásnak ma sem jutottak magasabb fokára, mint akkor voltak, midőn még a paradicsomi isteni illatú virágairól szedték az édes mézet. Nem így az ember, kinek társadalomá egyesülését s ezen egyesülés fokozatos fejlődését mai állapotáig szándékozom a következőkben felülvizsgálni, hogy ennek alapján világosan megérthessük s megállapíthassuk a társadalom fogalmát.

*) Előadott április 7-én a tanári kör által rendezett népies előadások alkalmával.

Mint minden emberi alkotás, úgy a társadalom is tökéletlenebb állapotból fejlődik tökéletesebbé. Hogy ezt világosan megérthessük, tekintsük az ősi idők emberét, kinek szellemi tehetségei, mint a kis gyermekéi, szunnyadnak, ebből kifolyólag beszélő képessége még vagy nincs, vagy nagyon tökéletlen. Társas életéről nála a szó mai értelmében szó sem lehet. Az ősi idők ez emberét, ki fejletlen tehetségei miatt közelebb áll a vadállatokhoz, mint hozzánk, csupán a természeti szükséglet kielégítésének vágya köti ideig-óráig a magához hasonlóhoz. A haladásnak magasabb foka az már, ha az ily ember a családi viszonyoknak kapesán néminemű állandósághoz szokik a hozzátartozók iránt, mert az állandó család együttilét is hosszabb fejlődés eredménye.

Igen ám, mondhatná valaki, de ki biztosít bennünket, hogy ez csakugyan így volt? Hisz több ezer év folyt le az embernek fejletlen és már némileg művelt állapota közt; sokkal több, mintsem valaki emlékezhetett volna arra s följegyezhetette volna az utókor számára, hogy is volt csak hajdanában?

Ez mind igaz. Van azonban mégis egy régi emléktünk ezen időkből s ez a biblia. Ez meglehetősen fényt vet a régi egyszerű életviszonyokra, miket összevetve a még ma is nagy számban élő, s az istenségnek valamilyen fogalmával műveltségük dacára is bíró vad emberek életviszonyaival, nagy valószínűséggel föltehetjük, hogy a régi emberek élete ezekhez hasonlított.

Tehát a szerte barangoló s állati vágyainak élő embert felével való egyesülése a családi viszonyok közé vezérli, mi alatt azonban korántsem kell a mai családi viszonyokat érteni. Ezek sok ezer év eseményeinek közreműködése alatt fejlődtek oda, ahol ma vannak. A régi ember családi élete csak úgy nem állandó, mint az állatoké (amennyiben ezeknél családi életéről szó lehet); különben az egész, mit e fejtegetésre alapítani akarok, azon tapasztalati igazság, hogy a társadalomnak kezdete a családi élet létesülése a mindig szorosabb kötelekkel összefűzött emberek közt.

Minden emberi művelődésnek kezdete s alapja a munka, vagyis azon törekvés, hogy az ember a vele szemközt álló természetből mindig többet és többet igyekszik hatalma alá hódítani. E törekvés kétségkívül csak akkor jön létre, mikor az ember már némi előhaladást tett a társadalomalakulás útján, mikor a családok képződése annyira előrehaladt, hogy a családfőnek természetből belé öntött kötelessége nyilatkozik azon törekvésben, hogy arca verejtékével keresse a maga és övéi számára.

A társadalom teljes megalakulása és fejlődése a munka által történik.

A régi emberek első foglalkozása a vadászat és halászat volt. Az éhség és az állatok ellen való önvédelem jó korán a vadászatra utalhatta az ősbembert. Azonban a foglalkozás inkább a kegyetlenséget és a cselre való hajlamot fejlesztette benne, mint a szelidebb érzelmeket. Annyiban mégis előnyös a vadászelétmód a társadalom fejlődésére, hogy a veszedelmes vadak elejtése végett egyesíti a különben elszórtan élő embereket, kik ily módon mindinkább megszokják az egy célra irányult állandó egyesülést, mi csirája a későbbi társadalomnak. A halászatok szelidebb emberek, mint a vadászok. E foglalkozás, a halászat, vizek mentén magától kihalozik s nemesak az ismeretét szaporítja, hanem az egy célra való egyesülést is előmozdítja. Magától érthető, hogy az ember e két foglalkozás mellett még nem lakik állandó helyen, hanem idő-oda köborol.

A vadászathalálattól fejlődik egy ennél nagyobb előhaladást mutató foglalkozás, a nomád-, vagy pásztorélet. Az ember most már nem őrli meg az állatot, hanem megszelidíti s husa helyett annak tejével táplálkozik. A pásztorélet már szelidebb erkölcsökkel jár, miknek létesítéséhez a békésebb foglalkozás s a tejjel való életmód járul nagy mértékben.

Egy nagy árnyoldala szokott lenni csupán s ez a pásztorémberek által itt-ott még ma is nagy előszeretettel üzött rablás, vagy lopás.

Az emberek egyesülését különben a pásztorélet is előmozdítja, jöhetnek állandó lakóhelyek keletkezésének ez sem kedvez, s így a lefektetett legelők elhagyása s ujak és ujak keresése vándor életmódhoz szoktatja és sátorok alatt lakni kényseritit az embert. A pásztorok a természet ismeretében is jártasságra tesznek szert. Ismerik a csillagok járását s az idő változásának törvényeit stb.

Ez életmód vezérel idővel egy másikra, mi azután minden másnak alapja lesz s ez a földmivélés.

Az ember már eddig is tapasztalta, hogy a föld megehető gyökereket, gyümölcsöt és sok más egyebet terem, mit ő táplálkozásra fordít. Hosszu idő és számtalan kísérlet után végre rájön arra, hogy a föld terményei szántás, vetés útján nemeshetők és nagy mértékben szaporíthatók. Így fejlődik aztán fokról-fokra a földmivélés, mely hazánkban még ma is alapját képezi egész közgazdasági életünknek s melynek keletkezésével megalakul a tulajdonképeni társadalom s fejlődésnek indul a műveltség. Ez pedig a következőképpen történik. Az emberek tetszés szerinti darab földeket foglalnak s azt megművelik. Mivel pedig munkájuk eredményét abban az időben ellenség, rablók és veszedelmes vadállatok ellen csak maguknak kell megvédelmezniök, állandó lakásokat építenek földjük mellett, egymás közelében, hogy közös veszedelem idején a védelemben egymásnak segítségére legyenek. Így keletkeznek a faluk, majd az ipar és kereskedés megindulásával a városok, s ezekben a társadalom. A földművelők békés foglalkozása emberek. Ők nem bántanak mást, csak öket se bántsa más.

S ez ma is így van. Oly vidéken, hol a lakosság tulnyomóan földműves, katonaság nélkül is megesik a követválasztás. A legutóbbi budapesti tüntetés alkalmával elfogottak névsorában csak egy hemzsegték a jövő iparosnemzedék sarjadékai, no meg a deákok is, ezek a tudomány fölmentjeinek nevezhető muzsafiak, míg tüntető földműves nevével nem emlékszem, hogy találkoztam volna az ujságban.

Eljutottunk tehát idáig, ahol t. i. a földmivélés állandó lakáshoz köti az embert, ahol az emberek egyesülnek egy bizonyos célra, arra, hogy dolgoznak s munkájuk eredményét közös erővel védik meg a közös ellenség ellen. Eljutottunk a társadalom megalakulásáig, mely fejlődhet ugyan a műveltség haladásával a tökéletesség legmagasabb fokára, de azért már megvan benne a társadalom fogalmának minden szükséges alkotórésze s mely azért meg is határozható. E szerint a társadalom nem egyéb, mint több embernek állandó egyesülése egy közös célra, a munka alapján. Emellettük már, hogy a munka fejleszt a társadalmat és a műveltséget. Így lesz az egyszerű földművelő társadalom az ipar, kereskedés, tudomány és a mai értelemben vett társadalom összes tényezőinek megalakulása és kifejlődése folytán az a nagyszerű intézmény, minek a XIX. század társadalmát ismerjük s miben összes tevékenységünk végbe megy.

Mielőtt fejtegetésben tovább haladnánk, megemlítem, hogy a főnebb változt vadász-halászs, pásztor és földművelő életmódok őseinknél, a magyaroknál is megvoltak. Mikor mai hazánkat elfoglalták, tulnyomóan a pásztoréletet üzték, bár a földmivélés sem volt ismeretlen előttük, mit bizonyít azon tény, hogy a ma is ismert gabonaneveket és egyéb gazdasági tárgyakat, pl. ökört, borjú, marha, a töröknepekkel egyformán nevezték, kikkel sok ideig közeli viszonyban kellett élniök. Mivel pedig a földmivélés, de meg az ő harcziás életmódjuk eszközeik nélkül el nem lehettek, az ipar bizonyos neimeiben is otthon kellett lenniök.

Mivel az általuk elfoglalt ország nagy terjedelmű síkságaival a földmivélésre kínálkozott legalkalmasabbnak, ez lett az új hódítók állandó foglalkozása, mi a földhöz kötve őket, alkalmul szolgált a rendszeres társadalmi, ebből pedig az állami élet megalakulására. Csakis ez az oka annak, hogy nem tűntek le a történelem színpadjáról, mint elődjük: a hunok és avarok.

Mivel a társadalmat még tanult emberek is igen gyakran összezavarják az állammal, szükséges, hogy annak a fogalmával is megismerkedjünk.

Az állam legrövidebben polgári társadalomnak nevezhető. E szerint az a társadalomból ered, még pedig akképen, hogy az ország kormányzására hivatott, vagy a kormányzást irányító törvé-

nyek hozására befolyással bíró polgárok abból kiemelkedve, de azért a társadalommal mindenféle érintkezést és viszonyt föntartó külön erkölcsi egyesületet alkotnak, mihez szerzett jogukat az alkotmány biztosítja.

Mint főnebb láttuk, az ő ember független, sőt korlátlan eszelekvési és gondolkodási szabadsággal bír. Azonban a társadalom megalakulásánál tüstént előlép az állam létesítésének szükségessége is, mi úgy történik, hogy a független gondolkodási szabadság megtartása mellett a eszelekvési szabadság egy részéről a társadalom minden egyes tagja lemond, mire a társadalomnak belső és külső ellenségtől való megvédeése céljából van szükség. Az egyesek eszelekvési szabadságának ezen fölázódása alkotja a maga összességében a közjogot, miből azután a törvény származik. Ennek életbeléptetésére és gyakorlására a társadalom a maga kebeléből királasztja a legjelesebb tagokat, kik a törvényhozókkal és azoknak választóival együttesen alkotják az államot. E szerint az állam a társadalomnak megbízott közege, mely eljárásért a társadalomnak felelős.

Amenyire terem engedte, igyekeztem a társadalom és állam fogalmát megvilágítani. Célomhoz a következőkben a mai szövevényesebb társadalomra lesz szükség, mely nélkül egy ember sem lehet el, ha anyagi és szellemi céljait el akarja érni. Mert tudni kell, hogy az embernek, mivel testből és lélekből áll, anyagi és szellemi céljai vannak a földön. Anyagi célok: az élet föntartása, testi egészség és épség, továbbá vagyon. Szellemi célok: az erkölcs, vallás, tudomány stb.

Hogy az ember e célokat elérhesse, társadalomban kell élnie, mert valamin a gyémánt saját porával közörrülve lesz értékes és fényes drágakő, úgy az ember is csak embertársaival való soknemű érintkezés folytán válik igazi s művelt emberre.

Az embernek nevelésében igen nagy része van a környezetnek, tehát a családnak és társadalomnak. Innen van az, hogy minél jobb családból származott s minél előkelőbb, műveltebb társadalmi körben forgott valaki, annál műveltebb gondolkodás- és eszelekvésmódot visz magával az életbe. S mivel ez így van, nem lehet eléggé ajánlani a szülőknek a környezet megválasztását bármely életpályára lépő fiak számára, ha azok családjuk köréből máshová távoznak.

A társadalomnak reánk gyakorolt rendkívüli fontossága eléggé világos lesz a következő esetek elmondása után.

Herodotus görög történetíró beszéli, hogy Psammetich aegyptomi király meg akarván tudni, melyik nyelv a legrégebb, vagyis melyik az ősember nyelve, két csesemő gyermeket oly meghagyással bízott pásztorának gondviselésére, hogy emberektől távol s oly helyen tartsa őket, hol emberi hangot nem hallanak. Azt hitte ugyanis, hogy amelyik nyelven maguktól megszólalnak, az lesz a legrégebb nyelv.

Midőn a fiúk felnőttek s egy izben megezhettek, anélkül hogy beszélni tudtak volna, állítólag e szót kiabálták: „bechos“, mi phrigiai nyelven van mondva s annyit tesz: „kenyér“. E szerint az Ázsiában élt phrigiai nép nyelve lett volna a legrégebb nyelv a világon. Ez azonban csak mese: de ha a kísérlet megtörtént, az tény, hogy a gyermekek nem tudtak beszélni. Mert aki emberi hangot soha sem hall, néma marad.

Ezt bizonyítják a következők:

1731-ben Franciaországban a pyrenaei erdősebben egy felserdült leányt találtak, ki oly fejletlen eszt és szótalan volt, akár egy csesemő. Miután emberek közé vitték és tanították, ritka szép tehetségre tett szert; de előbbi elhagyatott állapotára és életmódjára semmit sem emlékezett.

Volt végre egy Hauser Gáspár nevű felserdült ifjú, ki 1828-ban Nürnbergbe ment. Ez csak nevet tudta leírni, de beszélni nem volt képes. Miután tanították, rövid idő alatt annyira kiművelődött, hogy hivatalra is alkalmazták; de néhány év múlva orgyilkosságnak lett áldozata.

Mint ezekből kifutik, a társadalmon kívül felnőtt ember sem gondolkodni, sem beszélni nem képes, tehát rendkívül fontos a társadalom az ember szellemi fejlődésére.

A társadalom az embernek szellemi éltető eleme. Azonban hogy a társadalom fönnállhasson s jótékony hatását minden ember zavartalanul élvezhesse, mindenkinek be kell töltenie azon szerepkört, melyre hivatása és körülményei kijelölték. E szerepkör az életpálya, mit minden embernek kötelessége választani s a közjó érdekében becsülettel gyakorolni. A herék nem csak a méhek, hanem az emberek társadalmának is haszontalan, kivetni való tagjai.

Szövevényes társadalmi viszonyaink közt igen sok életpálya van, miket a haladó s folyton fejlődő műveltség létesített. A főbbek ezek közt minden esetre a társadalom megalakulásával fejlődött s az ember megélhetését biztosító életpályák, miknek életelve a hasznosság; azután a társadalom fönnállását biztosító s az államhata-

lom gyakorlására hivatott életpályák, miknek életelve a szükségesség; végre a műveltség haladásával fejlődött s a társadalom közműveltségét biztosító életpályák, miknek életelve az oktatás és gyönyörködtetés. Ezen általános jellemzés után így részletezhetjük az életpályákat:

Első a földművesek, iparosok, gyárosok és kereskedők pályája. Ezek a föld terményeit szaporítják és nemeshetik; az élet kényelmére szükséges eszközöket: a lakást, butorzatot, ruhát, sat. készítik; végre a természet adományait és az iparnak bizonyos czikkeit elárúsítják. Mindezeknek alapja a földmivélés, mert ez szolgáltatja a nyersterményeket az iparnak, még pedig úgy a kézi mint a gyáriiparnak, homnan azon termények az életszükséglet és kényelem céljainak megfelelő alakban jutnak a kereskedelem útján forgalomba.

A műveltség minden népnél a földmivélés elterjedésével veszi kezdetét. Ugyanis mint láttuk, a társadalom a földmivélés terjedésével alakul meg, a többi számtalan foglalkozásnak létrejöttével fejlődik ki teljesen, s ezen állapotban éri el a műveltségnek mindjegy magasabb és magasabb fokát. A földmivélésben megkülönböztetünk külterjes és belterjes gazdálkodást. Ha a természet ereje viszi a gazdálkodásban a főszerepet, azt külterjesnek nevezük; ha a természet erején kívül a gazdálkodásban a munkának és a tőkének is van szerepe, azt belterjesnek nevezük. Nálunk Zentán általában külterjes a gazdálkodás.

De ha valaki kellő munkaerő és tőke birtokában most a vasút kiépülése alkalmával birtokával kapcsolatosan szeszgyárat és marhahizlalást létesít, a külterjes gazdálkodásról a belterjesre tért át s ezt igen bölcsen eszelekedte. De, ismétlem, csak akkor, ha anyagi ereje megengedi.

A leg több művelt népnél ma már nem a földmivélés, hanem az ipar és kereskedés a nemzeti gazdaságnak legfőbb tényezője. De mivel hazánk termőföldben igen gazdag, a mi nemzeti gazdaságunkban a földmivélés ma még első helyen áll. Azonban igyekeznünk kell, hogy az ipar és kereskedelem fejlesztésével is gyarapítsuk a nemzeti vagyont s így a művelt államok sorában e tekintetben is megállhassunk. Az iparnak óriási előnye a földmivélés fölött, hogy a természeti erők mennyisége nem szab neki határt s így iparral foglalkozó nemzetnek vagyona és népének száma határtalanul növekedhetik. Példa rá Angolország, melynek földje nem terem annyi gabonát, a mennyit a lakosság fogyaszt; s az ország mégis gazdag, mert ipara és kereskedelme virágzó. Az iparnak még az is előnye a földmivélés fölött, hogy sokkal több embert képes foglalkoztatni, mint a földmivélés és készítményei is könnyebben vihetők messzeföldön levő piacokra. Így tehát a kereskedelem virágzását is jobban előmozdítja, mint a földmivélés. Mint tudva van, az ipart kézi és gyári, közönséges és műiparra lehet felosztani.

A kereskedés tulajdonképen az árú cseréjével foglalkozik. A csere könnyítésére szolgáló eszköz a pénz. Ha az ország határain belül történik, bel-földi, ha annak határain túlmege, nemzetközi kereskedésnek nevezük. A nemzetközi kereskedés lehet beviteli, kiviteli és átviteli kereskedés. Minden nemzetnek törekvése, hogy a maga természetéből többet vigyen külföldre, mint a mennyit onnan behoz, azaz hogy nagyobb legyen a kiviteli, mint a beviteli kereskedés. Az ország csak ily módon gazdagodhatik. Nálunk a behozatal nagyobb, mint a kivitel, azért arra kell törekednünk, hogy iparunk fejlesztése által a kivitel emeljük, mert országunk gazdagodását csak ily módon mozdítjuk elő.

Második helyre tehetjük az ország ügyeit intéző tisztviselők pályáját, hová az állami, egyházi, megyei és községi főhivatalnokok tartoznak.

Harmadik helyen áll a hadsereg, a katonai pálya. A katonaság az ország belső békéje fölött őröködik, magát az országot pedig külső ellenség ellen védi, azért fontossága igen nagy az ország jólétére.

Negyedik a tudósok pályája. Ezeknek feladata a tudományok művelése, terjesztése és gyakorlása által a közműveltség előmozdítása és az emberiség nemely anyagi és szellemi ügyeinek szolgálása. Ide tartoznak a papok, ügyvédek, orvosok, tanfőriak, mérnökök sat.

Ötödik a művészek, úgy mint a festők, szobrászok, zenészek, költők és színészek pályája. Ezeknek célja működésükben nem az anyagi haszon, hanem a szellemi élvezet nyújtása, a szépművekben rejülő gyönyörködtetés, mi kedélyi életünk kiművelésével szintén a közműveltség előmozdítására vezet. Társadalmunk mai kifejlett állapota mellett egy ember nem foglalkozhatik több életpályán, mint csak egyen. De ha ez egyen becsülettel megállja a helyét, százaknak sőt ezreknek tesz hasznos szolgálatot. Így egészíti ki egyik életpálya működése a másikat. A földműves több embertársát látja el gabonával, az iparos iparcikkkel, a kereskedő mindezeket pénzzel. Az ügyvéd az igazságkeresők ügyét támogatja, a ta-

nitó a nevelés és oktatás feladatát teljesíti az arra rá nem érő, vagy ahhoz legtöbbször nem is értő szülők helyett és így tovább. Ezt nevezik munkafelosztásnak s ez teszi lehetővé, hogy az ember egy bizonyos foglalkozást igen magas tökélyre visz s hogy e mellett az egyes áruk olcsóbbak és jobbak, mint különben volnának. Tehát a munkafelosztás a haladásnak hatalmas eszköze. Azért nagyfokú tudatlanság, vagy éppen rossz akarat kell ahhoz, hogy egymás foglalkozását kicsinyeljék, vagy taa megvessék, mert az egyes életpályák társadalmunk életszervezetében oly összefüggésben vannak egymással, mint az órában a kerek. Legnagyobb a hajlandóság az anyagi foglalkozást űző földművesek és némely iparosok közt arra nézve, hogy az ugynevezett uri osztály értelmi foglalkozását haszontalannak, az uri osztályt ingyendőnek nevezzék. A vád nem mai keletű, de azért ma is csak oly igazságtalan, mint volt régen.

Annak megértésére, hogy mily fontos az uri osztály értelmi foglalkozása a társadalom jólétére, legyen szabad az ós római Menenius Agrippa meséjét idéznem, minek elmondásával e biztós öreg az urak zsarnoksága miatt Rómából kivándorolt s új város alapítására kész római köznép elméjét felvilágosította s őket a városba való visszatérésre rábirta. A mese így szól: Midőn a testnek részei még nem összhangzóan végezték a maguk feladatát, hanem mindegyik külön gondolkozott, beszélt és cselekedett, fellázadtak a gyomor ellen, mely nem dolgozik, hanem csak az ő fáradságuk gyümölcsét élvezi. Összeesküdtek tehát, hogy a kéz nem visz ételt a szájba, vagy ha mégis vinne, a szájjal nem fogadja el s a fogak nem rágnák össze. Ez meg is történt. De ugyan mi lett az eredmény? Az, hogy a gyomor megkoplaltatásával magukat boszulták meg, mert a gyomor nem bírván többé ellátni őket életet elemükkel, a vérrrel, mindnyájan lankadni, sorvadni kezdtek. Talán mondani is fölösleges, hogy a testrészek alatt a társadalom tagjait, gyomor alatt az állami hatalmat gyakorló uri osztályt kell érteni, mely a neki adott anyagi javakkal, pl. az adóval, nem annyira magát táplálja, mint az azt nyújtó tagokat.

S ezzel befejezem hosszúra terjedt előadásomat, amivel ha sikerült egyben-másban a társadalomban elterjedt hibás nézetek megigazításához járulnom, fáradságom bőven meg lesz jutalmazva.

Sztics Lajos.

Helyi és vidéki hírek.

— A népies előadások sorozatában f. hó 7-én tartatott az ötödik, a gymnasium helyiségében 446, szóval: négyszáznegyvenhat hallgató jelenlétében. E hallatlan nagy szám csak ugy érlelhető meg, ha azt mondjuk, hogy ugy az előadási teremben, mint a mellette lévő folyosón ember ember háján állott. Előadást tartottak: 1. Sztics Lajos gym. igazgató ur „Az életpályákról”, mely előadást érdekességénél és tanulságos voltánál fogva lapunk mai számában közöljük; 2. Ft. Appel Ede esperes-plébános ur „A boldogságról.” A nagy közönség mind a két előadást feszült figyelemmel hallgatta és végül az illető előadó urakat éljenzéssel jutalmazta. Különösen érdeklődött a hallgatóság köztiszteletnek és szeretetnek örvendő lelkipásztora iránt. És nem ok nélkül, mert Appel főtisztelendő ur bebizonyította, hogy nemcsak a szószéken van otthon, hanem a katedrán is. Azért kívánatos tehát, hogy e nemű működését állandóan egyesítse a legnemesebb irányban haladó zentai tanári körével. Ma délután 3 óraker előadást tartanak: 1. Tóth Lajos tanár ur, e tárgyról „A magyar nemzet a keresztény vallással belép az európai államok érdekközösségébe”; 2. Örvény Iván tanár ur „A hő-, légsúly- és nedveségmérőről.” E két előadás már tárgyánál fogva is a legélvezetesebbek közé sorozható, ajánljuk azért az érdeklődő közönség szives figyelmébe.

— A „Zentai Gazdakör” f. é. ápril hó 21-én Husvét vasárnapján d. u. 4 óraker saját helyiségében rendkívüli közgyűlést tart, ugyanaznap este 8 óraker pedig jótékonycélu táncvizigalmat rendez, melyre a t. gazdaköri tag urak ezennel meghívattak, s azokra minél nagyobb számban megjeleni kéretnek. A táncvizigalomra a beléptéj: személyenként 50 kr., családjegy 1 frt 30 kr. Az elnökség.

— Kitüntetett polgári leányiskola. A „Kalocsai Néplap” apr. 6.—14. számából vesszük a következőket: A pápai jubileum körül érdeme-

sültek részére ismét érkezett egy-két kitüntetés Romából. Ezuttal a szerencse csillaga azok felé lövelte mosolygó sugarait, kik a vatikáni kiállításra küldött s a jubileum alkalmával szentséges atyáknak gyermeki kegyelettel felajánlott emlé- és ajándéktárgyaikkal tüntek ki. Így borsódi és katymári Latinovits Margit ő nagysága részére megérkezett a jubileumi arany érem — az általa sajátkezűleg készített fehérselyem, aranyszálakkal dusán himzett díszes és izlésteljes szentségtartó volumért; a kalocsai irgalmas nénék háza jubileumi ezüst éremet kapott — amasinos, szép munkájú ciborium köpenykéért, melyet a vatikáni kiállításra felajánlott; végre a zentai közs. polgári leányiskola növendékei ugyancsak ezüst éremmel lettek kitüntetve — az általok sajátkezűleg készített, selyemmel szépen himzett s gyermeki igaz kegyelettel felajánlott violabárony casuláért. — Minden egyes éremhez gyönyörű kiállítású diszoklevél járul, melyen meg van örökítve a kitüntetettnek neve s elő van adva, hogy a vatikáni kiállítás jury-bizottsága mily czímen, mit s mily éremmel talált kitüntetendőnek. Ez érmekeket s okleveleket közelebb hivatalból fogják kiadni, illetőleg megküldeni az illetőknek. Ezen közleményben jelzett ezüst érem és diszoklevél polgári leányiskolánk igazgatóságához már f. hó 12-én megérkezett, azt ő méltósága Majorossy János h. megyés püspök ur egy kézírata kíséretében küldvén el. A diszoklevél a lehető legesimább s legpompásabb kiállítású, élénk színezéssel és dus aranyozással, mely izléses s hozzá méltó keretben az igazgatósági irodában helyeztetik el, s ugy az ezüst érem, mint a diszoklevél a polg. leányiskola növendékeinek, valamint azok szüleinek ünnepélyes alkalomkor fog bemutatni. Polgári leányiskolánk e kitüntetése felett pedig őszinte s legnagyobb örömlünknek adunk kifejezést.

— Az izr. hitközség előjárósága figyelmébe. A zentai zsidó templom városunk egyik monumentális épületét képezi, mely ezrekbe került. Nem lehet eléggé jellemezni azt a közönyt, melylyel ez épület elhanyagoltatik. Kik mult szombat a templomban voltak, láthatták, hogy ennek mennyezete több helyen át van úzva. Ezt láthatjuk minden nagyobb havazás és esőzés után. Nem lehetetlen, hogy a nedvesség folytán néhány gipszdiszitmény a mennyezettől el fog válni s az ajtatos közönségnek koponyáját fogja bezúzni. A felelősség a hitközség előjáróságát terheli, mely nem hozhat fel semmit sem a mentésére. Hitközségünk kiadásainak nagy részét a város fedezi, iskolánk nincsenek, kántorunk nincsen; költségvetésünk ezek folytán hasonrangu hitközségek költségvetéséhez képest valamivel több a semmire. Ilyen körülmények között vétkes mulasztást követ el a hitközség előjárósága ha a templom javítását beláthatatlan időkre halasztja. A hitközség többi épületei is de különösen az iskolaépület csufolják a hitközséget. Fejtsenek ki ezen ügyekben is oly páratlan buzgalmat, minőt a hitoktató ügyében alkalmunk volt tapasztalni, ugy a hitközségi templom az Isten nagyobb dicsőítésére nem sokára új alakban fog előttünk állni s a többi épületek is a hitközség tekintélye s méltóságának megfelelő külsőt fognak ölteni.

— Meghívó. A zentai ipartestületi segédek „Segélypénztára és önképző egylete” 1889. évi április hó 22-én (husvét hétfőjén) az „Eugen herceg” szálloda üvegtermében könyvtára javára zártkörű táncvizigalmat rendez. Belépti díjak; Személyjegy 50 kr. Családjegy 1 frt 20 kr. Kezdeté esti 8 óraker. Felülfizetések — a jótékony cél iránti tekintetből — köszönettel fogadtatnak és hírlapilag nyugtáztatnak. A rendezőség.

— Az izr. hitközség ez évi rendes közgyűlését f. hó 18-án fogja megtartani, melyen az elnökség egy évre választatik meg. A lefolyt évben a hitoktató állásának véglegezése sok port vert fel és vele együtt a kedélyeket is nagyon felkavarta, ugy hogy a legközelebbi restaurációt sem reméljük esendes lefolyásának. Tudomásunk szerint már is két párt alakult és a küzdelemre mindegyik részen tétetnek előkészületek. Nézetünk ez ügyben oda irányul, hogy ideje volna a hit-

község élére oly elnökséget választani, mely az ósdi rendszertelenséget megszüntetné és a korral haladó községek mintájára a hitközségnek teljesen új szervezetet adna. Ilyen újítások volnának első sorban igazságosabb felosztása a hitközségi adónak, mely főleg a „gabella” megszüntetése által volna elérhető, rendezett „istentisztelet” mely egy modern kántor által segítettnek elő s több más a jelenkor kívánalmait kielégítő intézkedés. Ki ilyen programot vall magáénak, akörül szivesen fognak csoportosulni a hitközség értelmesebb tagjai.

— A „Takarék- és Hitel-Részvénytársaság” ajánlkozik az új sorsjegytörvény folytán elküthetlennül szükségessé vált sorsjegyek lebélyegezését darabonként csekély 4 kr. közvetítési díj mellett eszközöltetni. A lebélyegzésnek az lesz a következménye a sorsjegyek áralakulását illetőleg, hogy a le nem bélyegzett sorsjegy mint olyan, amelyet birtokolni, de forgalomba hozni, tehát eladni, vásárolni vagy zálogba venni nem szabad, okvetlenül kevesebbet fog érni. Ez okból ismételve figyelmeztetjük a közönséget, hogy gondoskodják idejekorán a lebélyegzésről. Bővebb felvilágosítást a nevezett részvénytársaság szivesen nyújt.

— Farkas Orbán a „Bárányhoz” czimzett vendéglőjében ma vasárnap tartja első zeneestélyét azon jól összeállított zenekar, melyet a vendéglősok fáradozás és áldozatok árán szerződtetett a nyári évadra. — Ugyanott a zsidó ünnepek alatt husvéti kávé (káffé sel peszah) lesz kapható.

— A regale megváltás ügyben nemsokára lejár a meghosszabbított határidő is, amidőn a kártalanítási igényeinket be kell nyújtani. El nem mulaszthatjuk tehát az illetékes körök figyelmét ezen városunk életérdekét érintő ügyre nyomtatékosan felhívni, hogy a kártalanítási összeg minél megfelelőbb léte iránt az ügyet mindenképen fontolóra vegyék, nehogy mulasztás folytán, az adatok hiányosan összeállítva kerüljenek az illető forum elé és a város ezáltal — mi könnyen megeshetik — ezreket veszíthet.

— Fehér Ipoly kir. tan., tankertületi főigazgató a mult héten Szabadkán időzött az ottani gymnasium megvizsgálása szempontjából, s vasárnap megjelent a gymnasiumi önképző-kör által rendezett Arany-ünnepélyen. Hétfő óta Zomborban tartózkodik és tüzetesen vizsgálja a gymnasiumot. Az osztályokat egyenként látogatta meg és nagy figyelemmel kísérte ugy a tanárok előadásait, mint a tanulók feleleteit. Szerdán délután tartotta a tanári karral záró értekezletét, melyben észrevételeit közölte.

— A megye minden részéről aggasztó hírek jönnek. Mindenünnen jelentik, hogy a Duna és Tisza veszedelmes mértékben áradt. Több helyen katasztrófától tartanak. Örömmel halljuk, hogy több helyen erélyesen dolgoznak a netáni veszély elhárítására.

— Állatkiállítás Baján. A Bács-Bodrogh vármegyei Gazdasági Egyesület f. évi május hó 30-tól junius 2-áig Baján baromfi kiállítással összekötött szarvasmarha-, juh-, sertéskiállítást és vásárt rendez. A szarvas marhákra összesen 900 arany frank-, a juhokra 150 arany frank- a sertésekre 150 arany frank- és a baromfiakra 112 arany frank díjat tűzött ki. Bővebb tudósítást legközelebbi számunkban hozunk.

— Bűvészetű előadás. Merelli ismert nevű bűvész a nagyvendéglő üvegtermében két bűvészetű előadást tart vasárnap ápril 14. és hétfőn 15-én. A bűvész a következő történet által hívja fel magára a figyelmet. 1887-ben Oroszországban utazott s ott abban a szerencsében részesült, hogy a cárnak egy udvari ünnepélyére meghívták. Az udvar nagy része együtt volt már s kíváncsian várták a történeteket. Midőn egyszerre az ajtó föltárult és Merelli frakkban fehér nyakkendővel belépett, késlekedése okául a rossz időt s azt hozta föl méltóságul, hogy kocsi nem kaphatott. Alig hogy Merelli egy-két szót kiejtett, a császár föllélt és közel lépve hozzá, — mérges tekintettel mérte végig. Merelli kétségbe esve az általa előidézett kellemlen fogadtatáson, szeméit földre sítve észrevette,

1888

hogy a nagy sietségben elfelejtette egyik sárcipőjét az előszobában levetni. Gyorsan magához térve, lehuzta a lábán levő sárcipőjét, kinyitotta az ajtót s azt mondá: „Mars ki!” S a cipő megértette gazdája szavait, mert gyors tempóban ezammogott ki az ajtón, a melyet a bűvész utánna gyorsan bezárt. A csár a bűvész által előidézett jeleneten annyira meg volt lepve, hogy az előadás végén Merellinek emléktől egy gyémántokkal kirakott melltitűt ajándékozott. Az előadásokra jegyek előreválthatók, Buchvald József úr fűszerkereskedésében. Tűlásszék 1 frt, zártszék 60 kr., földszint 40 kr., karzat 30 kr.

Irodalom.

— Az Építési Tanácsadó című vállalatból, Gonda Béla műszaki tanácsos e közérdekű művéből megjelent a második füzet három képmelléklettel. E füzet tartalmazza az építési és mérnöki munkálatok díjazására vonatkozó adatokat és utmutásokat s tájékirást nyújt úgy a tervezet, mint az építészvezetés és felülvizsgálatért járó díjazások iránt. Külön vannak tárgyalva az épületek tervezése, a földmérői munkák út- és hidépítési, vizsábályozási, vasutépítési, vízvezeteki és csatornázási s bányaművek tervezése és végrehajtása fejében fizetendő tiszteletdíjak és jutalékok kapcsolatban a teendők részletezésével. Építészeknek, minden szakbeli mérnököknek, vállalkozóknak s maguknak az építőknél különösen föltte hasznos tájékozást és felvilágosítást nyújtanak ez adatok. A füzethez mellékelve van az orsz. erdészeti egyesület budapesti palotájának távlati képe és alaprajzai. (Cigler Győző műegyetemi tanártól) egy igen díszes, stilszerű kovácsolt vaskapu rajza. — A füzet ára 30 kr.

— Az „Eredeti Magyar Daltár” a Hoós János által nagy gonddal ének és zongorára szerkesztett zenei folyóirat III-ik évfolyamának 2-ik füzetét tettük. A füzet 10 eredeti dalt tartalmaz, és pedig: Abrányi Kornél, Lányi Ernő, Szt-Gály Gyula, Nagy Pista, Kelemen Lajosné, Jakab Géza és Hoós Jánostól ének és zongorára, továbbá a mellékleten Borsay Samutól egy májusi indulót két szólamban gyermekhangra, s végül Keeskés Ernőtől szintén egy gyermekdal egy énekszólamban. Mindig szívesen megemlékeztünk az „Eredeti M. Daltár”-nak hozzánk beküldött füzetéről, s ezuttal sem mulaszthatjuk el, hogy a most beküldött füzetet is a legmelegebben ne ajánljuk zenekedvelők t. előfizetőinknek, mint irodalmunkban egyetlen, s hazai mostoha zenészetű viszonyainkat tekintve, nagy áldozatok árán fentartott zenei folyóiratot. Kibocsátott programjának minden füzetben megfelel; a magasabb műgényekkel bíró zenekedvelőknek épp oly kellemes szórakoztatást nyújt, mint a kevesebb technikával bíró zongorajátzóknak, amennyiben vannak a füzetben komplikáltabb és könnyebb modorban írt dalok is. Az egyes dallamok hű kifejezői a szövegíró által elérni kívánt lelkiállapotnak; a zongoralejtél csinos, szabatos és változatos, s ami a fő, nem esik a dallam rovására, sőt annak kiemelése szolgál. Előnyére szolgál a zongoralejtél úgy van alkalmazva, hogy a dalok ének nélkül is játszhatók, amennyiben a zongorarész a dallamot teljesen magában foglalja. A mellékleten alkalmas iskolai gyermekdalokat ad a gyermekek kedélyének megfelelő szövegekre írva, s ennél fogva iskolai dalokul is a legcélszerűbben felhasználhatók. Közül a mellékleten régi magyar hallgató nótákat is, oly szerzőktől, akik már rég feledésbe mentek s kuszorútan sirban aluszszák álmukat. Végül az „Eredeti M. Daltár” célul tűzte ki azt is, hogy utat, módot nyújtson az ifjabb zeneszerző nemzedéknek arra nézve, hogy műveiket a nagy közönségnek bemutatassák. Felhívja tehát mindazokat, kik zeneszerzéssel foglalkoznak, de szerzeményeikkel még a nagy közönség elé nem léphettek, műveik beküldésére, hogy alkalmasszerűleg esetleg átjavitva a „Daltár”-ban közöltesse. A lap előfizetési ára: egész évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr. Gyűjtőknek 5 előfizető után tiszteletpéldány. Előfizethetni a szerkesztőségnél Déván (Hunyadm.) és Schvarecz Sándor könyvkereskedésében.

A meggyőződés hatalma.

A nagy közönségnek világos bizonyítékokkal szolgálunk arra, hogy a Warner-Safe-Cure az egvedűli hatásos gyógyszer vese-, máj- és húgyszervi, valamint több hasonló bajnál, mely osz, köszvény, vízkór, gyomorhaj stb. alakban jelentkezik.

Az emberek legnagyobb része eme betegségek egyikében vagy másikában szenved.

Minden családban, hol a családtagok egészségét meg tudják becsülni a Warner-Safe-Cure allandoan kezelni tartott gyógyszer.

Orvosok is, ha minden más szer siker nélkül maradt, bizalommal fordulnak a Warner-Safe-Cure használatához.

Sok ezer ember gyógyult már meg a Warner-Safe-Cure által és gyógyulást kereset benne bárki is.

Különb minden kétséget eloszlatnak a következőkben felsorolt bizonyítványok és hálaíratok:

Bécs, IV., Freihaus.
A Warner-Safe-Cure egy családban, mint sok más ismert családban kitűnő sikerrel alkalmaztatott. Erről kész vagyok bárkinek személyes felvilágosítással is szolgálni.
Sild Rezső.

Perry, Schlaum, Csehország.
Kötelességemnek tartom, hálaírat nyilvánosan közhírré tenni, hogy a Warner-Safe-Cure engem gyomor-, vese- és májbajomból teljesen kigyógyított, pedig már 2 éven át a legborzasztóbb kínokat szenvedtem és egész időn át ágyban fekvő beteg voltam. Kezelő orvosaim tehetetlenek voltak, nem segíthettek rajtam.
Prasek János, vendéglős.

Paks.
Örömmel értesítem a Warner-Safe-Cure kitűnő hatásáról e gyógyszerrel a köszvény és görcs elműlik.
Bene S. ispán.

Cztuzon.
A Warner-Safe-Cure-val kezeltem egy Bright-féle vesebajban szenvedő betegemet és kitűnő eredményt értem el.
Dr. Kirez Gyula.

Kralovitz, Csehorsz.
A Warner-Safe-Cure-val rendkívüli eredményt érttem el.
Soll Lipót, es. kir. jegyző.

Krakó.
A Warner-Safe-Cure-t hólyagbajomnál jó eredménnyel alkalmaztam Czaranzky Sztaniszló, ez. k. főörv.-széki segédhivatalok igazgatója.

Königsberg, Egerm, Csehország.
Kötelességemnek tartom a Warner-Safe-Cure-t minden szenvedőnek legmelegebben ajánlani: bárki teljes bizalommal alkalmazhatja ezen gyógyszert. Sok ideig szenvedtem májlaganomban, epeköben, étvágytalanságban; jobb oldatom és hátam szintén fájt, ugyannyira, hogy az élet már-már kin volt rám nézve.
Miatán minden szer és fűrlőkúra sikertelen maradt, többek tanácsára a Warner-Safe-Cure-t használtam és hála Istennek, ezen gyógyszer megmentett.
Brandl-né divatárnaó.

Bécs, VII., Myrtengasse 6. sz.
Igazságszerűen bizonyíthatom, hogy a Warner-Safe-Cure nálam igen sikeresnek bizonyult mikor már minden más szer haszontalan volt.
Elichar János.

Szeged.
A Warner-Safe-Cure nálam igen sikeresen alkalmaztatik.
Baross László, lelkész.

Pilgram, Csehország.
A Warner-Safe-Cure 5 éves gyomorhajomból teljesen kigyógyított.
Národny Baruska, háztulajdonos.

Belgrád.
Alalított bárkinek legmelegebben ajánlhatom a Warner-Safe-Cure-t mint vértisztító szert, valamint fejfájás- és szivdobogás ellen, miután ezen gyógyszer engem fenti bajokból teljesen kigyógyított.
Klijevicz Katica.

A Warner-Safe-Cure kapható az ismertebb gyógyszerárakban, főraktár: Salvator-gyógyszertár Pozsonyban.

A személyszállító hajók menetrendje.

— 1889-ik évi márczius 20-ikától további intézkedésig. —
Szegedről Zimonyig minden vasárnapon, kedden és csütörtökön reggel 5 órakor.
Szegedről Titelig minden vasárnapon, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken reggel 5 órakor.
Zentáról Zimonyig minden vasárnapon, kedden és csütörtökön reggel fél 8 órakor.
Zentáról Titelig minden vasárnapon, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken reggel fél 8 órakor.
Zentáról Szegedig minden vasárnapon, hétfőn, kedden, szerdán, csütörtökön és pénteken reggel fél 9 órakor.
Zenta, 1889. márczius 15.
Az ügynökség.
Felelős szerkesztő és kiadó tulajdonos:
Schvarecz Sándor.

Legjobb asztali- és üdítőital.

Hazánk legkedveltebb savanyuvize

A MOHAI ÁGNES FORRÁS

mely nemcsak a polgári körökben kedvelt, de utat tört magának a felsőbb és legfelsőbb körökben is.

Ő felsége József főherg. és ő felsége Milán szerb király asztalán rendes italul szolgál.

Konstantinápolyban, Alexandriában, legközelebb Fiumében is ép úgy mint hazánkban általánosan a kolera megbetegedés ellen praeservatív gyógyszernek bizonyult. — Mindazon tisztelt fogyasztóink, kik ezen ásványvizet akár borral, gyógy-célokra, vagy tisztán mint asztalivizet előszeretettel használják, kérjük azt rövidtve

ÁGNES

forrás néven kiszolgáltatni. — A nagyérdemű közönségnek ásványvizünket szives jöndu latába ajánlvá, maradtunk teljes tisztelettel az ÁGNES-forrás kutkezelősége Mohán.

Friss töltésben az ország minden gyógyszerárában, fűszerkereskedésében és vendéglőjében kapható.

Országos főraktár

ÉDESKUTY L.

m. kir. és szerb kir. udvari ásványviz-szállítónál BUDAPESTEN, Erzsébet-tér 7. sz.

Borral használva kiterjedt kedveltségnek örvend.

ZENTAN KAPHATÓ: Zettin József, Nikolits M. és Singer M. fiai uraknál.

Nyomatott Schvarecz Sándornál Zentán.